

Kinderarbeid in Engeland in de 19^e eeuw

Wordt de wet uit 1819 wel of niet nageleefd?

Korte lesomschrijving Een onderzoekscommissie, ingesteld door de Engelse regering, krijgt de opdracht onderzoek te doen naar klachten over kinderarbeid in de textielindustrie in de 19^e eeuw. Kinderarbeid komt nog steeds voor ondanks een wet uit 1819. De leerlingen onderzoeken of de fabrikanten zich houden aan deze wet. Zij doen dat aan de hand van authentieke bronnen. Daarbij 'screenen' leerlingen de bronnen. Welke bronnen zijn geschikt om te gebruiken voor het onderzoek?

Titel Kinderarbeid in Engeland in de 19^e eeuw **Vak/leergebied** geschiedenis

Canonvenster Kinderarbeid

Tijdvak 8 Tijd van burgers en stoommachines (1800-1900)

Doelgroep vmbo leerjaar 1 en 2

Tijd/duur 2 tot 3 lesuren

Groeperingsvorm in viertallen en tweetallen

Leerdoelen

- De leerling heeft kennis van kinderarbeid in Engeland in de negentiende eeuw.
 - De leerling kan discussiëren over kinderarbeid.
 - De leerling kan een beargumenteerd standpunt innemen over kinderarbeid.
-

Benodigde voorkennis

- enige kennis van de Industriële Revolutie
-

Randvoorwaarden

- leerlingen hebben in tweetallen internet nodig
-

Beoordeling

-

Lesactiviteiten

Activiteit 1: introduceer het onderwerp

Introduceer het onderwerp kinderarbeid in de 19^e eeuw in Engeland. Schets kort de omstandigheden tijdens de Industriële Revolutie en licht de wet uit 1819 toe. In 1819 nam het Engelse parlement een wet aan waarin stond dat kinderen jonger dan 9 jaar niet meer in de textiel fabrieken mochten werken. Kinderen tussen de 9 en 16 jaar mochten niet langer dan 12 uur per dag werken en ze mochten geen nachtwerk meer doen.

Activiteit 2: twee soorten opdrachten in tweetallen

Leerlingen voeren in viertallen een opdracht uit. Van elk viertal maken twee leerlingen opdracht 1 en twee leerlingen opdracht 2. Licht beide opdrachten toe:

- Opdracht 1: controleer met behulp van twaalf bronnen of de wet in de 19^e eeuw werd nageleefd.
- Opdracht 2: voer een onderzoek uit voor een artikel over kinderarbeid in Engeland tussen 1800 en 1850. Leerlingen kiezen bronnen die een betrouwbaar beeld geven van kinderarbeid.

Activiteit 3: voer een discussie over kinderarbeid

Leerlingen verplaatsen zich in het Engeland van de negentiende eeuw en discussiëren over de volgende stelling: 'Kinderarbeid moet worden afgeschaft'. In dit gesprek komen in ieder geval de volgende vragen aan de orde:

- Waarom worden kinderen als arbeiders ingezet?
 - Welke gevolgen heeft de afschaffing van kinderarbeid voor de industrie, de kinderen en hun ouders?
-

Bijlagen

- Werkblad De wet uit 1819: opdracht 1
 - Werkblad De wet uit 1819: opdracht 2
 - Bronnen over kinderarbeid in de 19^e eeuw
 - Achtergrondinformatie voor de leraar
-

Werkblad De wet uit 1819: opdracht 1

De wet uit 1819

In 1819 nam het Engelse parlement een wet aan waarin stond dat kinderen jonger dan 9 jaar niet meer in de textiel fabrieken mochten werken. Kinderen tussen de 9 en 16 jaar mochten niet langer dan 12 uur per dag werken en ze mochten geen nachtwerk meer doen. Ondanks deze wet blijven er in de jaren daarna klachten komen over het werk van kinderen in fabrieken. Daarom besluit de Engelse regering een commissie in te stellen die onderzoek gaat doen naar de klachten. De commissie bestaat uit vier leden en jij maakt, samen met drie klasgenoten, deel uit van deze commissie.

De opdracht luidt:

Onderzoek, op basis van twaalf bronnen, de klachten. Onderzoek of de fabriekseigenaren zich aan de wet van 1819 houden. Schrijf hierover vervolgens een rapport.

De opdracht maak je in een groep van vier klasgenoten. Twee leerlingen van deze groep maken opdracht 1, de andere twee maken opdracht 2.

- a** Controleer of de wet uit 1819 werd nageleefd. Doe dat zo:
- Bestudeer de twaalf bronnen. De ene leerling onderzoekt de bronnen 1 tot en met 6, de andere leerling onderzoekt de bronnen 6 tot en met 12.
 - Noteer in het schema bij iedere bron welke informatie erin staat. Let op: je vindt niet in alle bronnen informatie over alle drie onderwerpen (leeftijd, aantal uren, arbeidsomstandigheden).
- b** Heb je de bronnen bestudeerd en de informatie verwerkt? Wissel dan de informatie uit met je klasgenoot.
- c** Hebben de fabriekseigenaren zich volgens jullie aan de wet gehouden? Schrijf over de resultaten van je onderzoek een kort rapport. Begin je rapport als volgt:

Uit ons onderzoek blijkt dat de fabriekseigenaren zich wel/niet aan de wet van 1819 houden. Dat blijkt uit het volgende:

Schema bij opdracht 1

	Wat vertelt de bron over het aantal uren dat de kinderen moeten werken?	Wat vertelt de bron over de werkomstandigheden van de kinderen? Geef voorbeelden	Wat vertelt de bron over de leeftijd van de kinderen?
Bron 1			
Bron 2			
Bron 3			
Bron 4			
Bron 5			
Bron 6			
Bron 7			
Bron 8			
Bron 9			
Bron 10			
Bron 11			
Bron 12			

Werkblad De wet uit 1819: opdracht 2

De wet uit 1819

In 1819 nam het Engelse parlement een wet aan waarin stond dat kinderen jonger dan 9 jaar niet meer in de textiel fabrieken mochten werken. Kinderen tussen de 9 en 16 jaar mochten niet langer dan 12 uur per dag werken en ze mochten geen nachtwerk meer doen. Ondanks deze wet blijven er in de jaren daarna klachten komen over het werk van kinderen in fabrieken. Daarom besluit de Engelse regering een commissie in te stellen die onderzoek gaat doen naar de klachten. De commissie bestaat uit vier leden en jij maakt, samen met drie klasgenoten, deel uit van deze commissie. De opdracht luidt: *Onderzoek, op basis van twaalf bronnen, de klachten. Onderzoek of de fabriekseigenaren zich aan de wet van 1819 houden. Schrijf hierover vervolgens een rapport.*

De opdracht maak je in een groep van vier klasgenoten. Twee leerlingen van deze groep maken opdracht 1, de andere twee maken opdracht 2.

- a Kruip in de huid van een historicus. Jullie gaan in tweetallen een vooronderzoek doen voor een artikel over kinderarbeid in Engeland in de periode tussen 1800 en 1850. Bij dit vooronderzoek gebruik je twaalf bronnen. De ene leerling onderzoekt de bronnen 1 tot en met 6. De andere leerling onderzoekt de bronnen 7 tot en met 12. Lees voor je begint eerst onderstaande informatie.
- b Vul het schema bij opdracht 2 in. Let op: Je vindt niet in alle bronnen informatie over alle vier de onderwerpen.
- c Heb je de bronnen bestudeerd en de informatie verwerkt? Wissel dan de informatie uit met je klasgenoot.

THEORIE BRONNENONDERZOEK

Betrouwbaarheid van bronnen

Bronnen zijn voor een historicus belangrijk. Bronnen geven informatie over historische gebeurtenissen of ontwikkelingen. Maar niet elke bron is bruikbaar voor onderzoek en niet elke bron is voor een onderzoek even betrouwbaar. In dit vooronderzoek gaan jullie de bronnen beoordelen op betrouwbaarheid. Om te kunnen zeggen of een bron voor je onderzoek betrouwbaar is ga je letten op de volgende zaken:

- Wie heeft de bron gemaakt?
- Is de bron een directe of een indirecte bron?
- Staan er in de bron feiten of meningen?

Als je bij elke bron deze vragen hebt beantwoord, trek je vervolgens een conclusie of de bron voor je onderzoek een betrouwbare bron is of juist niet.

Directe bronnen

Sporen uit het verleden noemt een historicus *bronnen*. Een dagboek of een brief zijn voorbeelden van een *directe bron*. Een directe bron geeft rechtstreeks informatie over gebeurtenissen of personen uit de geschiedenis.

Het zijn meestal ooggetuigen of voorwerpen uit het verleden.

Indirecte bronnen

Er zijn ook *indirecte bronnen*. Dat kan informatie zijn van iemand die er niet bij was. Een geschiedenisboek is een voorbeeld van een indirecte bron. Je leest wel over bijvoorbeeld de kinderarbeid in de 19e eeuw, maar de schrijvers van het boek leefden niet rond 1850. Zij hebben hun informatie weer uit andere boeken gehaald.

Feiten en meningen

Bij het onderzoeken van bronnen is het belangrijk dat je weet of er in een bron *feiten* of *meningen* staan. Bronnen worden door mensen gemaakt. Bronnen over dezelfde gebeurtenis vertellen soms iets anders. Dat gebeurt als de maker van een bron zijn eigen *mening* geeft over een gebeurtenis. De maker vertelt dan niet precies hoe het is gegaan, maar hij vertelt wat hij er zelf van vond. Hij geeft dus zijn mening. Als iets echt waar is of echt gebeurd is, dan is het een *feit*. Een feit kun je controleren. Door bijvoorbeeld een onderzoek of je zoekt het op in een encyclopedie of op internet.

Schema bij opdracht 2

Bronnen	Wie is de bron (arbeider, dokter, fabriekseigenaar, enz.)?	Directe of indirecte bron?	Veel feiten of meningen?	Betrouwbaar of onbetrouwbaar?
Bron 1				
Bron 2				
Bron 3				
Bron 4				
Bron 5				
Bron 6				
Bron 7				
Bron 8				
Bron 9				
Bron 10				
Bron 11				
Bron 12				

De volgende bronnen zijn voor het artikel over kinderarbeid bruikbaar:

- bron ____ omdat _____
- bron ____ omdat _____
- bron ____ omdat _____

Bronnen over kinderarbeid in de 19e eeuw

Bron 1 Kinderarbeid in de fabriek van Richard Arkwright

Om de machines van Richard Arkwright te bedienen zijn maar weinig mensen nodig, en dan nog alleen kinderen, geholpen door een opzichter. Een kind kan gemiddeld evenveel produceren als tien volwassenen. Met de spinmachine 'Spinning Jenny' kun je 100, 200 of meer draden tegelijk spinnen en er is slechts één persoon nodig om de machine te bedienen.

Tien jaar later kon Richard Arkwright, met het geld dat hij had verdiend, een landgoed van 20.000 pond kopen. Duizenden vrouwen en kinderen hadden dit mogelijk gemaakt. Zij maakten lange dagen in de fabriek waarvoor zij niet meer dan vier of vijf pennies kregen.

Uit: Ralph Mather, een boek over de arme katoenarbeiders in Lancashire (1780)

Bron 2 Andrew Ure

Andrew Ure, geboren in Glasgow in 1778, kwam uit een rijke familie. Hij kreeg een dure opleiding. Hij werd professor in de chemie en de filosofie in Glasgow. Als chemicus deed hij onderzoek voor de regering en privé bedrijven.

Ik heb, gedurende verschillende maanden, veel fabrieken bezocht, zowel in Manchester als in de omliggende gebieden en ik heb niet één keer gezien dat een kind geslagen werd. De kinderen leken altijd vrolijk en vlug, zij hadden er duidelijk plezier in om hun spieren te gebruiken. Het werk van deze levendige kinderen leek wel sport. Op het eind van de dag toonden zij geen teken van uitputting.

Uit: Andrew Ure. Een boek over fabrieken. (1835)

Bron 3 Arbeider Robert Blincoe

Robert Blincoe was ingedeeld in een ruimte waar ene Smith de leiding had. Zijn eerste werk was het oprapen van de katoen die op grond was gevallen. Het leek gemakkelijk en hij ging enthousiast aan het werk. Hij werd wel bang van alle bewegingen en het lawaai van de machines. Hij had erg veel last van stof en pluizen die hem haast deden stikken. Niet gewend aan de stank werd hij al spoedig misselijk en door het bukken kreeg hij pijn in zijn rug. Daarom nam Blincoe de vrijheid te gaan zitten. Maar hij kwam er al gauw achter dat deze houding in katoenfabrieken streng verboden was. Smith, de opzichter, vertelde hem dat hij moest blijven staan. Dat deed hij tot twaalf uur, zes en een half uur achter elkaar, zonder pauze.

Uit: John Brow, Een herinnering van Robert Blincoe, 1832

Bron 4 Robert Owen

Zeventien jaar geleden kocht een aantal personen, onder wie ik zelf, de fabriek van meneer Dale in New Lanark. Ik trof er 500 kinderen aan, afkomstig uit armenhuizen, vooral uit Edinburgh, in de leeftijd van 5 tot 8 jaar. Zij werkten dertien uur per dag. Hoewel deze kinderen goed gevoed waren, waren hun armen en benen zeer misvormd. De kinderen waren onvolgroeid. Hoewel één van de beste schoolmeesters elke avond aan deze kinderen les gaf, leerden zij weinig. Ik zag al snel dat de kinderen uitgeput waren omdat zij op jonge leeftijd dagelijks dertien uur per dag werkten. Daarom nam ik, zodra ik daartoe de macht had, maatregelen om een eind te maken aan deze slechte situatie.

Uit: ondervraging van Robert Owen door een commissie van het Lagerhuis over New Lanark (26 april 1816)

Bron 5 Interview met dokter Thomas Turner

Kunt u, op basis van uw ervaring, een vergelijking maken tussen de gezondheid van kinderen in katoenfabrieken en in andere beroepen?

Ja.

Wat zijn de resultaten van uw onderzoek op dit punt?

Dat mensen die in fabrieken werken veel gezonder zijn dan wevers en even goed als mensen in andere beroepen.

Heeft u in de afgelopen maand, de fabrieken van MacConnell and Kennedy in Manchester geïnspecteerd?

Ja.

Hoeveel mensen werkten er in die fabriek?

1125

Hoe was in het algemeen met hun gezondheid?

Het algemene beeld was goed en gezond.

Denkt u dat de gezondheid van kinderen van acht jaar ten goede komt als zij twaalf uren op hun benen moeten staan?

Ik kan u daarop geen antwoord te geven.

Is uw medische kennis zo gering dat u zich er geen mening over kunt vormen of dit schadelijk is of niet?

Men kan erover van mening verschillen.

Ik vraag naar uw mening.

Omdat ik niet over goede gegevens beschik, durf ik u geen antwoord te geven.

Denkt u dat het gevaarlijk is om een kind van acht jaar veertien uur te laten staan zonder pauze?

Ik denk dat het kind er moe van zou worden. Maar ik durf niet te zeggen of de gezondheid er schade door zou leiden. *U weet dus niet of het schadelijk voor de gezondheid is om een kind van acht jaar veertien uur te laten staan zonder pauze?*

Ik kan u daarop geen antwoord geven.

Verwacht u niet dat mensen die katoen moeten slaan, waarbij veel stof en vuil vrijkomt, hier schade van ondervinden?

Ik heb geen reden om dat te denken.

Uit: ondervraging van dokter Thomas Turner door het Hogerhuis in 1819

Bron 6 James Farington

Ik liep 's avonds naar Cromford en zag hoe kinderen uit de fabriek van meneer Arkwright kwamen. Deze kinderen hadden gewerkt vanaf 6 of 7 uur 's morgens en nu is het zeven uur 's avonds.

Uit: het dagboek van James Farington, 22 augustus 1801

Bron 7 John Reed

John Reed is een droevige, misvormde jonge man uit Cromford. Dit is zijn trieste verhaal:
'Ik begon in de fabriek van de Arkwrights te werken toen ik negen jaar was. Ik was toen een sterke, gezonde jongen. Ik begon met twee shilling in de week voor 72 uur werk. Ik werkte 10 jaar in deze fabriek en kreeg uiteindelijk 6 shilling en drie dime in de week. Het hoogste loon dat ik ooit heb gehad. Ik werd langzamerhand kreupel tot ik op negentienjarige leeftijd niet meer aan de machines kon staan en mijn werk op moest geven. In totaal had ik ongeveer 130 shilling verdiend en voor dit bedrag ben ik kreupel geworden. Ik werd aan de kant gezet door degenen die van mijn werk hadden geprofiteerd zonder dat ik ook maar een cent kreeg.

Uit een interview van William Dodd met John Reed, een arbeider in de fabriek van Arkwright in Cromford (1842)

Bron 8 Opzichters en bazen

De naam van de opzichter bij de machines was Thomas Birks; maar iedereen noemde hem Tom de Duivel. Hij was een zeer slecht mens - hij werd door de baas aangemoedigd om al het personeel slecht te behandelen, maar vooral de kinderen. Ik hem vaak gezien hoe hij meisjes van een jaar of zeventien, achttien over de knie legde en hen afranselde terwijl mannen en jongens toekeken. Iedereen was bang voor hem. Hij liet ons niet eens praten. Toen hij eens viel en ongelukkig neerkwam waren we zeer blij en hoopten dat hij dood zou gaan.

Toen hij ziek was kwam William Hughes in zijn plaats. Hij kwam naar mij toe en vroeg waarom mijn machine stilstond. Ik zei dat ik dat niet wist omdat ik hem niet had stopgezet. Een klein jongetje aan de andere kant had hem stopgezet maar die was te bang om dat toe te geven. Opzichter Hughes begon mij te slaan met een stok en toen hij daarmee klaar was zei ik dat ik het aan mijn moeder zou vertellen. Daarna liep hij weg en stuurde de baas naar mij toe. De baas begon mij tot bloedens toe met een stok op mijn hoofd te slaan. Mijn hoofd deed zo'n pijn dat ik lange tijd niet kon slapen. Ik heb sindsdien die tijd nooit meer echt goed kunnen slapen.

Een jonge vrouw, Sarah Goodling, voelde zich niet goed en daarom zette ze haar machine stop. James Birch, de opzichter, sloeg haar tegen de grond. Ze probeerde zo goed en zo kwaad als het ging weer op te staan. Hij sloeg haar opnieuw tegen de grond. Toen werd ze naar het leerlingen huis gebracht. Haar bedgenoot vond haar dood in bed. En dat had je Mary. Ze gooide haar etensblik op de grond. De baas, meneer Newton, schopte haar zo hard, dat ze na enige tijd stierf. Caroline Thompson werd zo lang geslagen dat zij er letterlijk gek van werd.

Uit: de krant Ashton Chronicle, 23 juni 1849

Bron 9 Interview met Hannah Brown, geboren in 1809

Op welke leeftijd begon je in fabrieken te werken?

Toen ik negen was.

Hoe lang werkte je?

Ik begon om zes uur en werkte door tot negen uur 's avonds.

Hoeveel tijd kreeg je om te eten?

Helemaal geen tijd.

Had dit gevolgen voor je ledematen?

Ja, ik had veel pijn in mijn benen.

Zijn je ledematen hierdoor misvormd?

Ja, mijn beide knieën staan naar binnen.

Werden er ook straffen uitgedeeld?

Ja.

Heeft meneer Ackroyd je ooit mishandeld?

Ja, hij trok mij aan mijn haren en aan mijn oren en duwde mij en gaf mij meer dan eens klappen.

Werden andere kinderen ook zo mishandeld?

Ja, ik zag hoe hij een familielid van mij aan haar haren trok.

Bedoel je dat hij haar aan het haar meesleepte?

Ja, een paar meter.

Uit: de ondervraging door Michael Sadler en een commissie van het Lagerhuis op 13 juni 1832

Bron 10 Interview met dokter Michael Ward

Wat kunt u zeggen over de gezondheid van de arbeiders in katoenfabrieken?

Ik heb vaak mensen uit fabrieken zien komen en af en toe patiënten bezocht. Vorige zomer bezocht ik drie katoenfabrieken met dr. Clough uit Preston en meneer Barker uit Manchester. We konden het er nog geen tien minuten uithouden zonder naar adem te snakken. Hoe kunnen mensen dit twaalf tot vijftien uur per dag verdragen? Als we rekening houden met de hoge temperatuur en de luchtvervuiling verbaast het mij hoe de arbeiders deze opsluiting zo lang kunnen volhouden.

Wat kunt u zeggen over de gezondheid van kinderen in katoenfabrieken als u die vergelijkt met die van kinderen in andere beroepen?

De gezondheid van kinderen in katoen fabrieken is veel slechter dan die van kinderen in andere beroepen.

Wat kunt u de commissie verder nog vertellen?

Katoenfabrieken zijn slecht, zowel voor de lichamelijke als de geestelijke gezondheid van arbeiders. Het zijn broedplaatsen van ziektes en ondeugd.

Hebt u ongelukken met kinderen in de fabrieken waargenomen?

Toen ik arts was in het ziekenhuis werden er regelmatig slachtoffers van ongelukken binnengebracht. Handen en armen van kinderen waren door de machines gepakt. In veel gevallen lagen de spieren en de botten bloot. Soms waren een of twee vingers verdwenen. Vorige zomer bezocht ik Lever Street School. 106 kinderen die op dat moment de school bezochten werkten in de fabriek. Bijna de helft van hen (47) had verwondingen opgelopen door de machines.

Uit: de ondervraging van Michael Ward door het Hogerhuis in 1819

Bron 11 John Fielden

John Fielden, de derde zoon van Joshua Fielden, werd op 17 januari 1784 geboren in Todmorden. Joshua Fielden was eigenaar van een kleine textiel fabriek. Toen John tien jaar oud was, werd hem gevraagd dagelijks tien uur in de katoenfabriek te komen werken. Na zijn leertijd werd John samen met vier broers eigenaar in Joshua Fielden en Zonen. Op een bijeenkomst in Manchester beweerde een man dat een kind in een fabriek zo'n veertig kilometer per dag aflegt. Ik was verbaasd door deze opmerking en toen ik naar huis ging liep ik naar mijn fabriek en met een klok in de hand keek ik naar een kind dat aan het werk was en nadat ik een tijd naar haar had gekeken, berekende ik de afstand die zij in een dag moest afleggen. Tot mijn verbazing kwam ik op zo'n 32 kilometer uit.

Uit: een toespraak in het Lagerhuis door John Fielden op 9 mei 1836

Bron 12 Boetes bij een staking

In Tyldesley, vlakbij Manchester, staakten spinners in 1823 omdat het erg warm was. De spinners moesten werken bij een temperatuur van 27 tot 30 graden Celsius. Tijdens de staking kregen ze een pamflet met de volgende boetes:

Boete	s	d
voor een spinner met het raam open	1	0
voor een vuile spinner	1	0
voor een spinner die zich wast	1	0
voor een spinner wiens olieblok niet op de goede plaats staat	1	0
voor een spinner die reparaties verricht met brandende gas lamp	2	0
voor een spinner die zijn gaslamp te vroeg uit doet	1	0
voor een spinner die 's morgens zijn lamp te lang laat branden	2	0
voor een spinner die zijn lamp te hoog zet	1	0
voor een spinner die fluit	1	0
voor een spinner die vijf minuten na de laatste bel binnenkomt	1	0

In Tyldesley werken de spinners 14 uur per dag, het uur voor de maaltijd inbegrepen. Tijdens de werkuren is de deur op slot, behalve tijdens een half uur theepauze. De arbeiders mogen in de hete fabriek geen drinkwater halen. Ze kunnen zelfs niet bij het regenwater omdat ze dat anders misschien zouden drinken.

Achtergrondinformatie voor de leraar

Wat is kinderarbeid?

Van kinderarbeid is sprake als een kind de hele dag of een groot gedeelte van de dag gedwongen is te werken om bij te dragen aan het levensonderhoud van het gezin. Volgens artikel 32 van het *Verdrag inzake de rechten van het kind* is kinderarbeid verboden. In artikel 32 wordt geen leeftijdsgrens genoemd, maar in een afspraak van de Verenigde Naties staat dat iemand pas mag werken vanaf zijn vijftiende jaar.

Hoewel kinderarbeid dus verboden is, wil dat niet zeggen dat kinderarbeid niet meer voorkomt. Integendeel, voorzichtige schattingen gaan ervan uit dat er wereldwijd zo'n 250 miljoen kinderen werken. Kinderarbeid is al heel oud, maar sinds de opkomst van de industrialisatie werd het een groot probleem.

Kinderwetje van Van Houten

WET HOUDENDE MAATREGELEN TOT HET TEGENGAAN VAN OVERMATIGEN ARBEID EN VERWAARLOOZING VAN KINDEREN

(Vastgesteld den 19den September 1874, en uitgegeven den 24sten September 1874, Stsbl. no. 130.)

(KINDERWETJE VAN VAN HOUTEN)

- Art. 1. Het is verboden kinderen beneden twaalf jaren in dienst te nemen of in dienst te hebben.
2. Het verbod van art. I is niet toepasselijk op huisselijke en persoonlijke diensten en op veldarbeid.
3. Wegens overtreding van art. I zijn aansprakelijk de hoofden of bestuurders der ondernemingen, in of bij welke het kind in dienst is bevonden.

Heeft de indienstneming plaats gehad buiten weten van de bij het vorig lid aansprakelijk gestelden, en bewijzen deze, dat zij de overtreding, onmiddellijk na daarvan kennis te hebben bekomen, hebben doen ophouden, dan wordt degene aansprakelijk gesteld, die het kind in dienst heeft genomen.

4. Overtreding van art. I wordt gestraft met geldboete van *f* 3 tot *f* 25 en gevangenisstraf van I tot 3 dagen, te zamen of afzonderlijk.

Bij herhaling van overtreding binnen een jaar na eene vroegere veroordeeling wordt altijd gevangenisstraf toegepast.

OVERGANGSBEPALINGEN.

5. Het verbod van art. I dezer wet is gedurende het eerste jaar na haar in werking treden slechts van toepassing op kinderen beneden tien jaren, en gedurende het daarop volgende jaar slechts op kinderen beneden elf jaren.

Websites

- [Kinderarbeid 1](#)
- [Kinderarbeid 2](#)
Klik op sociaal en kinderarbeid
- [Kinderarbeid in Nederland 1](#)
- [Kinderarbeid in Nederland 2](#)
- [Kinderarbeid in Nederland 3](#)
- [Kinderarbeid in de Twentse textielindustrie](#)
- [Kinderen aan het werk](#)
- [England: Young Workers in the 19th Century - Interview](#)
- [Child labour 1](#)
- [Child labour 2](#)
- [Child Labour in America 1908-1912](#)
- [Foto's van kinderarbeid](#)
- [Spotprenten over kinderarbeid](#)
- [Liederen voor werkende kinderen](#)
- [Kinderarbeid \(een Duitstalige webquest\)](#)
- [1833 factory act](#)
- [Child labour today](#)
- [Filmpje over kinderarbeid](#)
- <http://www.learningcurve.gov.uk/snapshots/snapshot13/snapshot13.htm> 1833 Factory Act. Did it solve the problems of children in factories?

© 2009, **Stichting Leerplanontwikkeling (SLO), Enschede**

Alle rechten voorbehouden. Mits de bron wordt vermeld, is het scholen toegestaan om zonder voorafgaande toestemming van SLO dit lesmateriaal geheel of gedeeltelijk te kopiëren dan wel op andere wijze te verveelvoudigen voor gebruik in en ten behoeve van de school.

Dit materiaal is ontwikkeld door SLO met medewerking van: Cees van der Kooij en Gerard Rozing.